

Slika zdravlja u Istarskoj županiji

Danijela Lazarić Zec, Sonja Grozić - Živolić

Zavod za javno zdravstvo Istarske županije;

Istarska županija, Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i rad

Ova slika zdravlja Istarske županije bit će pokušaj da se na jednom mjestu prikažu misli tzv. "observera ili promatrača" (stručnjaka, političara) i građana Istre zajedno s odabranim demografskim, socijalno-ekonomskim i zdravstvenim pokazateljima. Županijski tim je u ispitivanje krenuo s hipotezom da se zdravstvene potreba razlikuju kod stanovništva u priobalju od onih u unutrašnjosti.

METODE I ISPITANICI

Ispitane su dvije grupe:

- predstavnici građana (stari, mladi, žene, nezaposleni, korisnici socijalne skrbi, invalidi, vijećnici županijske skupštine, hospitalizirani bolesnici, slušatelji Radio Pule) i
- predstavnici tzv. "observera ili promatrača" (načelnici/ gradonačelnici, članovi županijskog poglavarstva, liječnici Zavoda za javno zdravstvo, liječnici iz primarne zdravstvene zaštite, socijalni radnici).

Sastavljene su dvije forme upitnika: jedna za zajednicu i druga za observere. Razlika se sastojala u tome što su predstavnici zajednice odgovarali u svoje osobno ime, a predstavnici observera u ime lokalne zajednice u kojoj rade. Upitnik je sadržavao tri pitanja:

1. Što je Vama osobno i/ili Vašoj obitelji najpotrebnije za očuvanje/poboljšanje zdravlja i kvalitete života? (Odnosno za observere: Molimo da, sukladno Vašem profesionalnom iskustvu, navedete koje su najosnovnije zdravstvene potrebe stanovnika u lokalnoj zajednici u kojoj radite?)
2. Što mislite da utječe pozitivno na zdravlje i kvalitetu života stanovnika Istarske županije?
3. Što mislite da u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života u Istarskoj županiji treba promijeniti i/ili poboljšati?

U ispitivanju su korištene metode: anonimni polustrukturirani upitnik, intervju i intervju putem radija, a ispitivanje su provodili prethodno educirani članovi županijskog tima.

Županija je podijeljena na dva područja:

- unutrašnjost (bivše općine Pazin i Buzet) i
- priobalje (ostale bivše općine - Pula, Rovinj, Poreč, Buje, Labin).

Za definiranje su korištene "bivše općine" - grad i gravitirajuće općine, a sukladno dugogodišnjoj tradiciji organizacije zajednice (zdravstva, socijalne skrbi, prosvjete itd)

Obavljena je analiza sadržaja odgovora na upitnike i oni su grupirani u kategorije, a zatim rangirani posebno za ispitanike u zajednici, posebno za observere i s obzirom na mjesto stanovanja/rada.

Podaci su preuzeti ili preračunati prema Državnom zavodu za statistiku, korištena je baza podataka HFA Europskog ureda SZO, podaci Zavoda za zapošljavanje Pula, podaci Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije, Registra za rak RH, i podaci iz Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

REZULTATI ISPITIVANJA UPITNIKOM

Prikupljeno je i pregledano 360 anketa predstavnika zajednice (279 priobalje i 81 unutrašnjost) i 108 anketa predstavnika "promatrača" (86 priobalje i 22 unutrašnjost), odnosno ukupno 468 anketa (365 priobalje, 103 unutrašnjost).

Na 1. pitanje "Što je Vama osobno i/ili Vašoj obitelji najpotrebnije za očuvanje/poboljšanje zdravlja i kvalitete života?" odnosno koje su najosnovnije zdravstvene potrebe stanovnika u lokalnoj zajednici u kojoj radite? dobiveni su sljedeći odgovori:

- sigurno i stimulirajuće zaposlenje, zaposlenje za sebe i djecu, posao do penzije, pravo na rad i školovanje
- životni standard, financijska neovisnost, redovita isplata plaća i mirovina, sigurni i redoviti prihodi, blagostanje, pozitivna gospodarska kretanja, veće mirovine
- stan, cijene stanovanja
- zdrava prehrana, bolja i raznovrsna prehrana
- sport i rekreacija, što više kretanja, redovito kretanje
- životne navike, prestati pušiti, voditi uredan život, psihička stabilnost, korištenje prirodnih lijekova i iznalaženje novih načina očuvanja zdravlja preko časopisa, prakticanje vlastitih uvjerenja, higijena
- obiteljski život, sređen obiteljski život, stabilnost u obitelji, dobri obiteljski odnosi, ljubav

- život bez stresa, manje stresnih situacija, bez strahova, manje problema, manje napetosti, stresovi zbog besparice i velikih izdataka te raznih prevara u poduzećima, uravnotežen životni ritam
- više slobodnog vremena, slobodno vrijeme za odmor, izleti u prirodu, opuštanje vikendom uz neki rekreativni sport, vrijeme za zajednička druženja, dnevni, tjedni i godišnji odmor
- osobno zadovoljstvo, osobni mir
- zdravstvena zaštita, povjerenje u sustav zdravstva,
- potpuna, kvalitetna i brza zdravstvena zaštita uz smanjenje participacija, zadržavanje sadašnje razine zdravstvene zaštite, povećanje učinkovitosti zdravstvene zaštite,
- bolja organizacija zdravstvene službe, za specifične grupe: djecu, mlade, stare,
- mogućnost redovite godišnje rehabilitacije,
- stručna, kvalitetna, dostupna, neopterećena cijenom pojedine usluge,
- slušati pacijente, da nas u našim potrebama prate naše zdravstvene ustanove, topli razgovor, zdravstvena zaštita turista
- stalni obiteljski liječnik koji prati i jednom godišnje obavlja preventivne i sistematske preglede, daje savjete i prijedloge za zdraviji život,
- bez prevelikih čekanja, brza i kvalitetna usluga,
- bolje organizirana patronažna služba,
- mogućnost kliničke obrade bez dugog čekanja,
- bolje organizirana zdravstvena zaštita i mogućnost kliničke obrade na području Istarske županije,
- kvaliteta bolničkih usluga - brzo dostupna i kvalitetna,
- primjereni prostorni uvjeti,
- dostupnost lijekova
- dostupnost i bolja organiziranost službe hitne medicinske pomoći
- zdravstvena edukacija i preventiva, preventivna zdravstvena zaštita , veća briga za prevenciju,
- borba protiv alkoholizma i droge,
- dobra edukacija sa strane učitelja prema učenicima, medija i opće prakse prema obiteljima, dostupnost informacija o očuvanju zdravlja, kvalitetna edukacija/informacija,
- socijalno okruženje, okruženje i društveni život, dobri društveni odnosi,
- zajednička druženja,
- dobra organiziranost službi društvenog standarda, veća stabilnost u društvu,
- spriječiti porast kriminala, poštivanje svih važećih propisa i odluka i provođenje istih u djelo,
- razumijevanje, pomoć gluhima u komunikaciji sa čujućima, prava invalida, veća solidarnost prema osobama s invaliditetom, bez arhitekt.barijera
- socijalna zaštita, pravo na kvalitetnu socijalnu zaštitu,
- kućna njega i pomoć,
- resocijalizacija ovisnika
- pomoć u kući i izvan kuće,
- bolja međusobna povezanost
- zdravi okoliš, život u nezagađenom okolišu, očuvanje prirode, čisto more, ekološko zbrinjavanje prostora, odlagališta biološkog otpada i njegovo uništavanje, poštivanje ekoloških normi, čišćenje šuma i putova, smanjenje broja industrijskih-energetskih objekata, manje buke
- siguran promet, prometnice, prometne veze

Odgovori na 1. pitanje sistematizirani su u sljedeće kategorije:

- egzistencijalna sigurnost/materijalni status (zaposlenost + prihodi, kupovna moć + stanovanje)
- osobni životni stil (prehrana + tjelesna aktivnost + obiteljski život + stres + navike + slobodno vrijeme + osobno zadovoljstvo)
- zdravstvena zaštita (općenito + primarna zdravstvena zaštita + specijalistička zdravstvena zaštita + bolnica + hitna medicinska pomoć + lijekovi + edukacija/preventiva)
- socijalno okruženje (socijalna sigurnost + socijalna zaštita + prijatelji/društveni život)
- prirodno okruženje (zdravi okoliš + zagađivači)
- ostalo

Tablica 1: Osnovne zdravstvene potrebe stanovnika Istarske županije (1. pitanje)

Rang	PRIOBALJE		UNUTRAŠNJOST	
	zajednica	ob serveri	Zajednica	ob serveri
I	egzistencijalna sigurnost/ materijalni status	zdravstvena zaštita - primarna	osobni životni stil – prehrana	zdravstvena zaštita - primarna
II	osobni životni stil -prehrana	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva	egzistencijalna sigurnost/ materijalni status	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva
III	prirod. okruženje – zdravi okoliš	zdravstvena zaštita - specijalistička	prirodno okruženje - zdravi okoliš	osobni životni stil – prehrana
IV	zdravstvena zaštita - općenito	zdravstvena zaštita - općenito	osobni životni stil – tjelesna aktivnost	zdravstvena zaštita - HMP
V	osobni životni stil - tjelesna aktivnost	socijalno okruženje – socijalna zaštita	zdravstvena zaštita - edukacija i prenetiva	prirodno okruženje - zdravi okoliš

Na 2. pitanje "Što mislite da utječe pozitivno na zdravlje i kvalitetu života stanovnika Istarske županije?" dobiveni su sljedeći odgovori:

- dobar materijalni status u odnosu na druge županije, bolje gospodarske prilike, bolji život nego u drugim krajevima naše zemlje (odlazak u Italiju, turizam), zadovoljavajući standard, kvalitetniji život u Istri, ukupni fiskalni i gospodarski potencijal, relativno mirna gospodarska situacija, nije bilo rata, nema gladnih, prihodi per capita,
- dobri uvjeti stanovanja
- relativno dobra zaposlenost, posao, zadovoljstvo zaposlenja, barem povremeno zapošljavanje, volja za radom
- zemljopisni položaj, položaj u mediteranskom području - povoljni uvjeti života, geografsko-klimatsko ozračje bez velikih ili opasnijih zagađivača okoline, blizina mora, plavetnilo jadranskog mora,
- primjerena klima, zdrava klima
- nezagađeni okoliš, prirodni okoliš, briga o ekologiji, zaštita okoliša, uređenje gradova za turističku sezonu, ima zagađenja ali je pod kontrolom, relativno mala prisutnost prijava industrije, odvoz smeća iz gradova i sela, povezanost sa prirodom
- zdrava voda, čisti zrak, relativno čisti zrak
- zdravstvena zaštita, neophodni lijekovi,
- bolja zdravstvena usluga na svim razinama,
- dobra preventiva, borba protiv pušenja, alkohola, droge, preventiva (pušenje droga alkohol), predavanje droga alkoholizam,
- dobra organiziranost primarne zdravstvene zaštite, relativno kvalitetna usluge zdravstvene, prvenstveno u sferi prevencije i primarne zdravstvene zaštite, kvalitetna zdravstvena zaštita u domu zdravlja, razvijena mreža zdravstvene zaštite
- dostupnost zdravstvene zaštite (svim kategorijama stanovništva)
- pravovremeno reagiranje na zdravstvene tegobe
- otvaranje kvalitetnih klinika i poliklinika
- izbjegnuta rat i suživot, neopterećena društvena klima, zadovoljavajuća politička klima
- demografska obilježja, relativno slabija naseljenost
- primjerena veličina gradova i naselja
- relativno visok stupanj obrazovanja
- kulturološka obilježja/opća kultura, ekološka svijest građana, razina opće kulture cjelokupnog stanovništva, nivo kulture i saznanja o potrebi prevencije i zaštite, tradicionalni način života, prijateljsko okruženje, optimizam, orijentiranost na budućnost,
- uloga gradova i civilnog društva,
- pretežito ruralno naseljena mjesta koja omogućavaju veći doticaj s prirodom i zdravijim načinom života,
- povjerenje u pravni sustav, javna rasprava o navedenim problemima, učešće javnosti,
- dobri međuljudski odnosi, tolerancija prema drugačijima po nacionalnosti, invaliditetu i sl, dobra volja i pomoć ljudi, suradnja s invalidima, solidarnost i sloga
- odgovornost za vlastito zdravlje, da čovjek sam pazi na svoje zdravlje, izvana malo toga utječe pozitivno jedino ono što dolazi iz nas samih, osobni odabir načina i stila života
- zdrava hrana, zdrava prehrana, raznovrsna, nije genetski modificirana, upotreba maslinovog ulja, riba, proizvodnja zdrave hrane, bez pesticida, uzgoj na malim domaćinstvima, kontinuitet u tradiciji
- višestruke mogućnosti u rekreaciji, kretanje u prirodi, organizacija sportskih i slobodnih aktivnosti
- volja određenog broja ljudi da se promijene loše navike

- velik interes županije da mlade naraštaje uključi u razne klubove
- akcije i druženja
- organiziranost i funkcioniranje ustanova i službi društvenog standarda
- institucije koje prate stanje u zdravstvu i mjere kvalitetu života
- postojeća infrastruktura, obnova života na selu
- humanitarni rad
- poticanje zdravih stilova življenja
- rad NGO-a - skrb o starijima
- ekološke akcije
- komunikacije i informacije,
- mir i više sigurnosti,
- samopoštovanje,
- relativno dobar socijalni status,
- dobar rad sanitarne inspekcije,
- sigurnost u prometu,
- bez arhitektonskih barijera,

Odgovori na 2. pitanje sistematizirani su u sljedeće kategorije:

- dobar materijalni status (gospodarske prilike + zaposlenost + prihodi + uvjeti stanovanja)
- osobni životni stil (odgovornost za vlastito zdravlje + prehrana + višestruke mogućnosti u rekreaciji)
- zdravstvena zaštita (općenito)
- socijalno okruženje (politika + demografija + kultura)
- prirodno okruženje (zemljopisni položaj + klima + zdrava voda + čisti zrak)
- pozitivne inicijative u lokalnoj zajednici
- ostalo

Tablica 2: Postojeći pozitivni utjecaji na zdravlje u Istarskoj županiji (2. pitanje)

Rang	PRIOBALJE		UNUTRAŠNJOST	
	Zajednica	observersi	zajednica	observersi
I	prirod. okruženje - očuvani okoliš	materijalni status - gospodarske prilike	prirod. okruženje - očuvani okoliš	prirod. okruženje - očuvani okoliš
II	osobni životni stil -prehrana	prirodno okruženje - očuvani okoliš	osobni životni stil - prehrana	osobni životni stil - prehrana
III	Socijalno okruženje - kultura	zdravstvena zaštita - općenito	zdravstvena zaštita - općenito	osobni životni stil - višestruke mogućnosti u rekreaciji
IV	materijalni status - gospod. prilike	osobni životni stil - prehrana	ostalo	materijalni status - gospod. prilike
V	prirod. okruženje - klima	materijalni status - zaposlenost	osobni životni stil - višestruke mogućnosti u rekreaciji	prirodno okruženje - klima

Na 3. pitanje "Što mislite da u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života u Istarskoj županiji treba promijeniti i/ili poboljšati?" dobiveni su odgovori:

- poboljšati standard, povećati plaće i penzije
- otvoriti nova radna mjesta, da se ljudima koji ne rade ponudi bilo kakav posao, poboljšati uvjete rada na radnom mjestu, posebno za žene, smanjiti nezaposlenost
- okrenuti se turizmu i svemu što on pruža,
- stimulirati seoski turizam, bio-turizam, okrenuti se poljoprivredi, povećati proizvodnju kultura koje uspijevaju u Istri (voće, povrće, masline, maslinovo ulje), razvoj ribarstva, poboljšati gospodarstvo, razvoj male privrede
- ukloniti poduzeća koja uništavaju prirodu i zdravlje, da se zatvore zagađivači koji su svima poznati, ukinuti TE Plomin i ostale veće zagađivače, manje elektrana (TE), voditi računa o zagađivačima (Tvornica cementa i Plomin), preseliti zagađivače na druge lokacije, kažnjavati zagađivače
- zaštita okoliša, pojačati kontrolu okoliša, postavljanje monitoringa na odgovarajućim točkama, ispušni plinovi,
- sačuvati rijeke od zagađivanja (Mirna), sačuvati obalni pojas od zagađivanja, ne dozvoliti izgradnju na

pomorskom dobru,

- paziti na odvoz smeća, divlji deponiji malih gradića u unutrašnjosti Istre, gospodarenje otpadom po europskim standardima
- eliminirati eventualne izvore radioaktivnosti
- veća kontrola vode, poboljšati kvalitetu vode, rješavanje problema pitke vode u Pazinu ,
- ekološke akcije, smanjiti buku poslije 23,00 sata
- ujednačiti standard zdravstvene zaštite u cijeloj županiji
- podizanje stručnosti zdravstvenog osoblja, liječnici s više iskustva, vratiti školskog liječnika, bolja ekipiranost stručne i specijalističke zaštite obzirom na udaljenost,
- korektan odnos zdravstvenog osoblja i bolesnika, pacijent je biće a ne stvar
- dignuti na viši nivo zdravstvene usluge, unaprijediti zdravstvo,
- skratiti čekanja na preglede, dostupnost specijalističkih pregleda - poštena dijagnostika u Umagu, privatizirati, ubrzati dijagnostičke pretrage,
- efikasniji zdravstveni sistem, bolja organizacija zdravstvene službe, reorganizirati zdravstvenu zaštitu na selu, posebno za kronične bolesnike, priručne apoteke i sl),
- eliminirati mito u zdravstvu, ne plaćati doktora,
- bolja opremljenost aparatima,
- povećati plaće zdravstvenim radnicima, stimulirati liječnike opće medicine
- alternativna medicina,
- politiku zdravstva, promijeniti sistem rada i više razmotriti o važnim problemima zdravstva, povećati izdvajanje novca iz proračuna za zdravstvo
- poboljšati smještaj u bolnicama, rješiti prilike OB Pula, nastavak uređenja, izgraditi novu bolnicu po uzoru na europske, poštena bolnica u Umag, starijim ljudima dati prednost u liječenju
- hitna medicinska pomoć- povećati vozni park
- dostupniji i jeftiniji lijekovi
- provođenje edukativnih akcija za: bolje postupanje s bolesnom osobom, izvođenje samopomoći i uzajamne pomoći, kronične bolesti (endokrinološke, osteoporoza, karcinom, rano otkrivanje bolesti)
- povećati programe prevencije ovisnosti, edukacija mladih u cilju sprečavanja alkoholizma i droga, više raditi na promidžbi očuvanja od štetnih navika
- osmisliti nove programe za edukaciju šireg građanstva, edukacija, informiranost u zdravstvenom smislu, više edukacije ljudima - veća briga za prevenciju, informiranje građana i podizanje razine zdravstvene kulture,
- redovite zdravstvene kontrole rizičnih grupa, preventiva određenih grupa populacije
- edukacija za samopreglede i samokontrole,
- više zdravstveno osiguranje- povećati minimalni zdravstveni standard
- ne podizati participaciju
- ortopedska pomagala
- više brige o nezaposlenima, bolesnima, zasnovati tim koji bi se brinuo o starim , bolesnim i djeci, kvalitetnija briga o starijim osobama - izgraditi ili sanirati domove za stare, javne kuhinje
- volontarijat, uvesti društveno koristan rad na očuvanju okoliša, dobrovoljnom radu u bolnicama - i kao sankciju ili kaznenu mjeru za lakša kaznena djela
- razbijati komunikacijske barijere
- sport i rekreacija, pozitivan odnos prema sportu - dostupnost rekreativnog bavljenja sportom- više ulaganja u rekreaciju, rekreacija, više poticanja na sport i rekreaciju, mogućnost korištenja za invalide
- više vremena za obitelj, promijeniti ponašanje, zdrave navike, osjećaj za red, san
- učiti ljude da su za svoje zdravlje odgovorni najprije oni i da nije rješenje stalno trčanje od doktora do doktora i pijenje tableta nego zdrav način života i prehrane, čistoća misli, riječi i djela
- opuštanje, život bez stresa
- zaštita duševnog zdravlja,
- poboljšati međuljudske odnose, razvijati humanost i suosjećajnost
- raznolika prehrana, normalna prehrana
- proizvodnja zdrave hrane, manje upotrebe herbicida i pesticida, edukacija o zdravom načinu prehrane,
- svekolika kontrola živežnih namirnica koje se pojavljuju na tržištu, poboljšanje higijenskih prilika (čisti rad s namirnicama)
- dati mladim domaćim ljudima svima, a ne samo pojedincu više sigurnosti, optimizma, sa opipljivim vidom pomoći za bolje sutra, manje birokracije, omogućiti mladima odlučivanje, kopirati ono što je dobro od drugih a ono što otežava odbaciti,
- uzeti našim tajkunima i vratiti radniku i malom čovjeku ono što njemu pripada, promijeniti politiku, loš utjecaj politike, izbor stručnih a ne podobnih,
- manje politike, više jednostavnih i praktičnih rješenja, bez politizacije - na svim razinama, svakoga na svoje mjesto po struci a ne po političkom opredjeljenju, naciji, boji kože, vjeroispovjedi,
- prestati sa silnim nekontroliranim uzvozom zagađene hrane i uništavanjem domaćih proizvođača,
- očuvanje Istre, prestati s pljačkom našeg područja,
- pozitivni ciljevi za budućnost
- stav prema hendikepu, jeftiniji organizirani domovi za invalide

- više pažnje posvetiti manjim, od grada udaljenim mjestima
- sprečavati kriminal
- povećati prirodni priraštaj
- ceste, plinifikacija,
- izgraditi novu kanalizaciju u Puli, uvođenje kanalizacije odmah i sad i svugdje, postaviti kolektore na pulskoj rivi, izgraditi igrališta, dvorane, kulturne sadržaje za mlade
- održavanje parkova, regulacija prometa, parkiranja, sprječavati prometne nesreće
- objekti za sport i rekreaciju, bez arhitektonskih barijera,
- djecu rasteretiti obveza u školi, dati im više mogućnosti za vlastite kreacije, razmjerno njihovim prirodnim predispozicijama, edukacija o zdravim stilovima života od najranije životne dobi putem škole, više slobodnih aktivnosti u školama, unaprijediti rad udruga koje djeluju na poboljšanju života
- poticanje ekologije duha, osvješćivanje svakog pojedinca na osobnu odgovornost za svoje zdravlje i zdravlje okoline

Odgovori na 3. pitanje sistematizirani su u sljedeće kategorije:

- gospodarstvu (životni standard + zaposlenost + poticanje razvoja specifičnih/autohtonih gospodarskih djelatnosti)
- ekologiji (očuvanje okoliša)
- osobnom životnom stilu (prehrana + tjelesna aktivnost + obiteljski život + stres + navike)
- zdravstvenoj zaštiti (općenito + primarna zdravstvena zaštita + specijalistička zdravstvena zaštita + bolnica + hitna medicinska pomoć + lijekovi + edukacija/preventiva + zdravstveno osiguranje)
- socijalnoj skrbi
- politici
- infrastrukturi
- odgoju i obrazovanju
- ostalo

Tablica 3: Prijedlozi za promjene i/ili poboljšanje zdravlja i kvalitete života u Istarskoj županiji (3. pitanje)

Rang	PRIOBALJE		UNUTRAŠNOST	
	Zajednica	observeri	zajednica	observeri
I	ekologija - zdravi okoliš	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva	ekologija - zdravi okoliš	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva
II	zdravstvena zaštita – općenito	ekologija - zdravi okoliš	zdravstvena zaštita - općenito	ekologija - zdravi okoliš
III	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva	zdravstvena zaštita - općenito	zdravstvena zaštita - edukacija i preventiva	zdravstvena zaštita - općenito
IV	Politika	zdravstvena zaštita - specijalistička	osobni životni stil - tjelesna aktivnost	osobni životni stil - prehrana
V	zdravstvena zaštita -bolnica	zdravstvena zaštita -bolnica	osobni životni stil - prehrana	gospodarstvo - životni standard

POKAZATELJI

Broj stanovnika i gustoća naseljenosti

U Istarskoj županiji prema popisu iz 2001. godine živi 206 344 stanovnika. U priobalju živi 87,86% pučanstva, veća je gustoća naseljenosti (92,64 stanovnika na km²) i priobalje u odnosu na popis iz 1991. godine bilježi blagi porast stanovništva. U unutrašnjosti je manja gustoća naseljenost (29 stanovnika na km²), a bilježi se i pad stanovništva u odnosu na 1991. godinu.

Dobna struktura

Starije osobe (iznad 65 godina) čine 15,65% stanovništva i u porastu su (11,76% 1991. g.). U unutrašnjosti je nešto veći udio starih. Međutim neke uglavnom ruralne općine imaku više od 20% starih: Barban, Cerovlje, Grožnjan, Kanfanar, Lanišće (34,67%!!), Lupoglav, Marčana, Motovun, Raša i Svetvinčenat. 5,6% stanovnika ima 75 i više godina.

Očekivano trajanje života

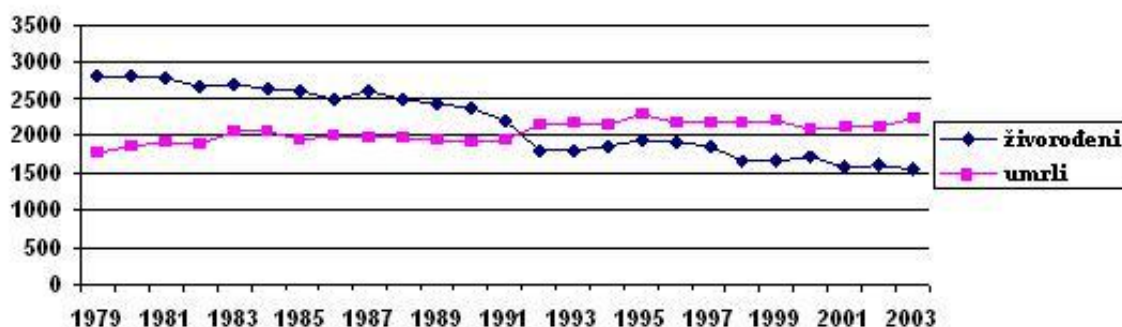
Očekivano trajanje života u Istarskoj županiji je 72 godine za muškarce i 78 godina za žene.

Prirodni priraštaj

Od 1992. godine u Istarskoj županiji je "na djelu" negativni prirodni priraštaj. Tijekom domovinskog rata

došlo je do dodatnog pada broja živorođenih nakon čega se nastavlja trend pada kakav je postojao i prije domovinskog rata.

Slika 1: Prirodno kretanje stanovništva Istarske županije od 1979.-2003. godine

Migracije

U razdoblju od 1992. godine do trenutka popisa 2001. godine u Istarsku županiju doseljeno je iz drugih županija i iz inozemstva 16.041 stanovnik. Migracije se uglavnom događaju u priobalju. Da nije bilo migracija, stanovništvo Istarske županije bi zbog negativnog prirodnog prirasta u odnosu na popis iz 1991. godine palo za 3058 stanovnika.

Rastave braka

U Istarskoj županiji se sklopi oko 1000 brakova godišnje dok se rastavi oko 200-250 brakova. Stopa rastavljenih brakova na 1000 sklopljenih dvostruko je veća u priobalju.

Samačka domaćinstva

U 2001. godini bilo je 14.790 samačkih domaćinstava (20,43%). Iako je u unutrašnjosti manji udio samačkih kućanstava (19,50%) nego u priobalju (20,55%) u općini Lanišće je udio samačkih domaćinstava 45,6%.

Osobe s invaliditetom

U Istarskoj županiji prema popisu 2001. godine ima 7,27% osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu. Vodeći uzroci invalidnosti su bolest (49,49%), invalidi rada (23,97%), od rođenja (6,72%) i prometne nezgode (5,48%).

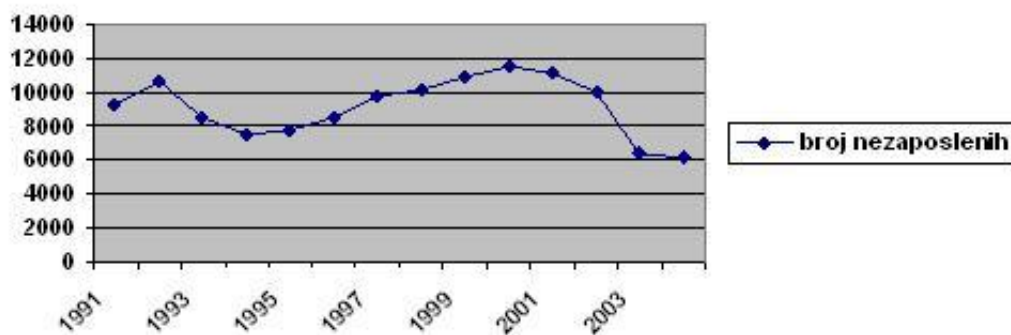
Socijalno-ekonomske karakteristike

Zaposlenost i nezaposlenost

Istarska županija u Republici Hrvatskoj čini udio od 5% površine, 4% stanovništva, 5% zaposlenih, 2% nezaposlenih i 7% društvenog bruto proizvoda.

Prema podacima HZZ-ove pulske područne službe, trend nezaposlenosti u Istarskoj županiji je u padu - manjim dijelom kao posljedica promjena u metodologiji praćenja evidentirane nezaposlenosti, a većim dijelom kao rezultat pozitivnih gospodarskih kretanja. Istaknuta su obilježja povećanog sezonskog zapošljavanja. Nezaposlenost je uglavnom najveća u siječnju, a najmanja u kolovozu.

Slika 2. Prosječan broj nezaposlenih u Istarskoj županiji od 1991.-2004. godine

Stanje socijalne skrbi

U analizi stanja socijalne skrbi na području županije koja je provedena na sjednici Županijske skupštine

Istarske županije u lipnju 2002. godine, kao izraziti socijalni problemi istaknuti su:

- a) raspad patrijarhalne obitelji uzrokovan zapošljavanjem članova obitelji u susjednim zemljama (Italija i Slovenija), a koji se odražava na nemogućnost obitelji da kvalitetno skrbi o svojim članovima koji nisu u mogućnosti živjeti sami, tj. malodobnoj djeci, ostarjelim članovima, oboljelim osobama (posebno nakon otpuštanja sa bolničkog liječenja) i osobama s posebnim potrebama;
- b) dnevna i/ili tjedna migracija roditelja na posao u Italiju ili Sloveniju odražava se na odnose unutar obitelji kao i na primjereno vršenje roditeljske uloge, što ima za posljedicu sve veći broj razvoda brakova, porast broja djece s poremećajima u ponašanju, sve veći broj mladih koji eksperimentiraju s drogama ili ih konzumiraju, te sve veći broj prijavljenih oblika nasilničkog ponašanja u obitelji;
- c) povećanje broja mladih osoba koje se, zbog nezaposlenosti, pojavljuju kao korisnici pomoći za održavanje i jednokratnih novčanih pomoći (posebno u Puli i Labinu);
- d) povećanje broja korisnika doplatka za tuđu njegu i pomoć;
- e) velik broj invalidnih ili duševno oboljelih osoba koje žive sa ostarijelim roditeljima a postoje velike poteškoće za smještaj u primjerenu ustanovu.

Stanje okoliša

Zrak

Na osnovu mjerenja sumpordioksida, dima, dušik-dioksida i ukupne taložne tvari na svim klasičnim stanicama u Istarskoj županiji u 2004.g. zrak je bio I kategorije.

Na osnovu rezultata mjerenja sumpordioksida, dušikdioksida i lebdećih čestica na automatskim stanicama (1 Pula-Fižela i 4 oko TE Plomin) zrak je bio I kategorije na svim područjima zastupanim mjernim stanicama. Iako se na osnovu dobivenih rezultata zrak na postaji Sv. Katarina (okolica TE Plomin) može svrstati u drugu (II) kategoriju s obzirom na taj zagađivač, saznanja upućuju da je područje u prirodnim okvirima.

More

U razdoblju od 1995.g. postoji trend povećanja broja plaža s kakvoćom mora II. vrste (podobno za kupanje) na račun smanjenja broja plaža I vrste (visoke sanitarne kakvoće) zbog nerješeneog zbrinjavanja otpadnih voda i nepovezanosti naselja i objekata na komunalne odvodne sustave.

Broj plaža s jače zagađenim morem (IV vrsta) se smanjuje, što ukazuje na pozitivan pomak prema kontroli ispusta otpadnih voda i smanjenju incidentnih situacija.

U 2005. godini 48 plaža u Istarskoj županiji "posjeduju" "Plavu zastavu". U Hrvatskoj "Plavu zastavu" ima ukupno 92 plaža, od čega 88 morskih i 4 kopnene. Istarske plaže nositelji su 54,5% "Plavih zastava" u Hrvatskoj.

Prirodne vode

Krško podzemlje svugdje, pa tako i u Istarskoj županiji vrlo je nepovoljno sa stajališta pročišćavanja voda. Činjenica je da se naše podzemne vode ne mogu koristiti u vodoopskrbi u svom prirodnom obliku, bez dodatne tehnološke obrade.

Pulski bunari naročito su ugroženi i praktički pred zatvaranjem u bliskoj budućnosti zbog neplanskog i nekontroliranog širenja predgrađa u zone sanitarne zaštite bez rješavanja kanalizacijskih sustava i odvodnje vode s prometnica.

Voda za piće

Opskrbljenost vodom za piće iz javnih vodoopskrbnih sustava u Istarskoj županiji je oko 94%.

Monitoringom koji provodi Zavod za javno zdravstvo Istarske županije dobiven je u 2004.g. mali broj zdravstveno neispravnih uzoraka (2,1%) u usporedbi s monitorinzima sličnog obima. Najčešće se radilo o mutnoći i rezidualnom kloru koji nisu "zdravstveni pokazatelji" već govore o nedostacima u tehnološkom procesu prerade sirove vode.

Otpadne vode

Kanalizacijskim sustavima odvodi se tek 45-65% otpadnih voda, ovisno o području. Zone priobalnog područja i stare urbane jezgre djelomično su obuhvaćene kanalizacijskim sustavom, dok se odvodnja cijelih prigradskih naselja bazira na "crnim" jamama, koje ne zadovoljavaju niti minimalne uvjete za septičke jame.

U zaleđu je kanalizacija izgrađena samo u općinskim središtima i to ne u potpunosti, a veoma je čest slučaj da se usprkos izgrađenoj odvodnoj mreži svi subjekti ne priključuju. U posljednjih nekoliko godina intenzivno se radi na rekonstrukciji ili izgradnji kanalizacijskih sustava.

Otpad

Legalna odlagališta otpada, kojima gospodare komunalna poduzeća, nisu zakonom propisane sanitarne deponije i nemaju vodonepropusan sloj u cilju zaštite podzemnih voda, pa procjedna voda iz otpada ima izravan utjecaj na kakvoću podzemnih voda.

Najdalje u realizaciji (gotovo potpunoj) u smislu sanitarnog deponija odmakao je Grad Rovinj.

Popisom je obuhvaćeno 40% od ukupnog broja divljih odlagališta koji predstavljaju prioritet za sanaciju te se u županiji provodi sustavno rješavanje toga problema.

Zdravstveni pokazatelji

Vodeći uzroci smrti po spolu u dobi do 64 godine

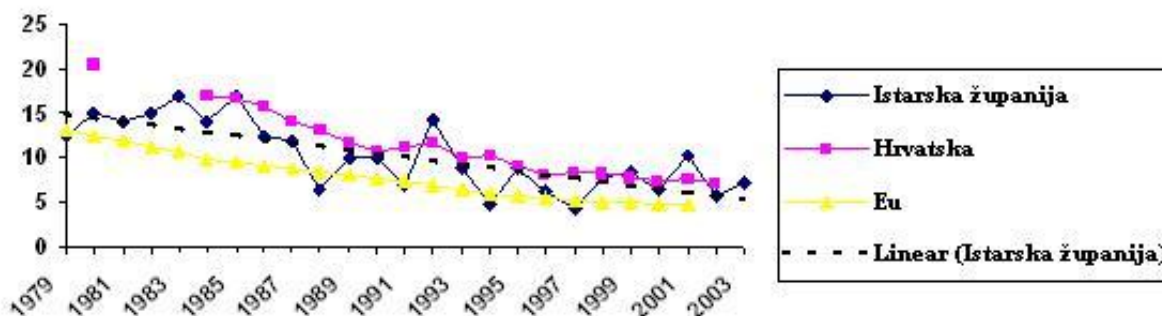
U 2003.godini ishemična bolest srca vodeći je uzrok smrti u dobi do 64. godine kod oba spola. Na drugom

mjestu uzroka smrti kod muškaraca su samoubojstva, a kod žena rak dojke. Na trećem mjestu je kod muškaraca rak pluća, a kod žena cerebrovaskularne bolesti.

Mortalitet dojenčadi

Iako stope dojenačkog mortaliteta zbog malog broja životnih događaja na malom području variraju, linearni trend pokazuje njihov pad. Većina dojenčadi umrla je u perinatalnom razdoblju (u dobi 0-6 dana) zbog određenih stanja nastalih u perinatalnom razdoblju te kongenitalnih malformacija, deformiteta i kromosomskih abnormalnosti.

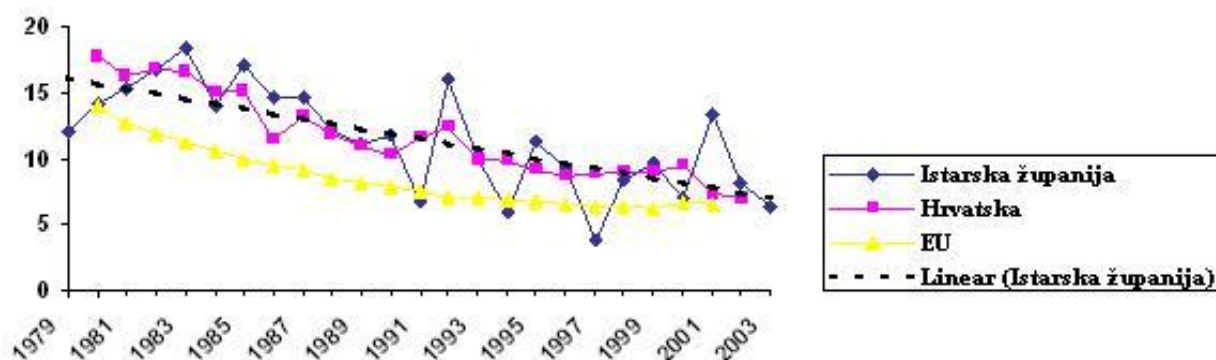
Slika 3. Mortalitet dojenčadi u Istarskoj županiji, Hrvatskoj i Europskoj Uniji od 1979. - 2003. godine

Perinatalni mortalitet

Stope perinatalnog mortaliteta slične su stopama za Hrvatsku, a linearni trend pokazuje njihov pad.

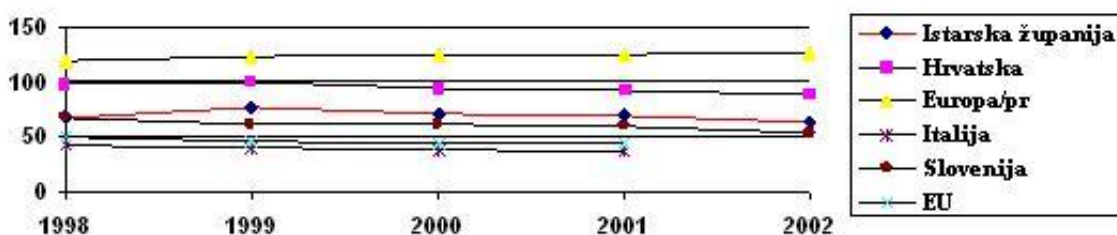
Slika 4. Perinatalni mortalitet u Istarskoj županiji, Hrvatskoj i Europskoj Uniji od 1979. - 2003. godine

Dobno-standardizirane stope smrtnosti u dobi 0-64 godine

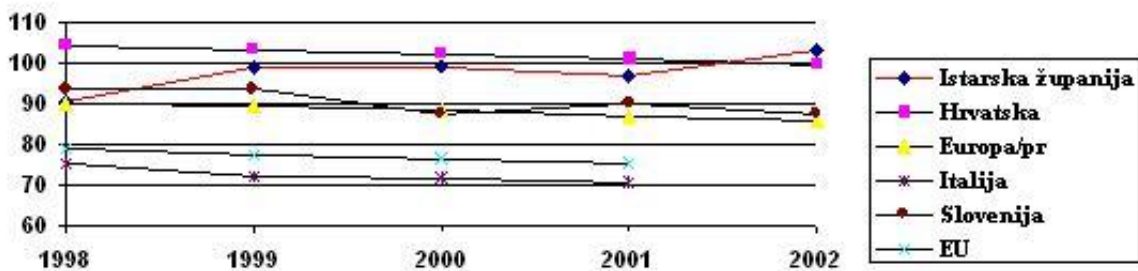
Dobno-standardizirane stope za bolesti cirkulacijskog sustava u Istarskoj županiji više su nego u Europskoj Uniji, ali niže stope od Hrvatske.

Slika 5. Standardizirane stope smrtnosti od bolesti cirkulacijskog sustava, na 100.000 stanovnika (0-64 godine)

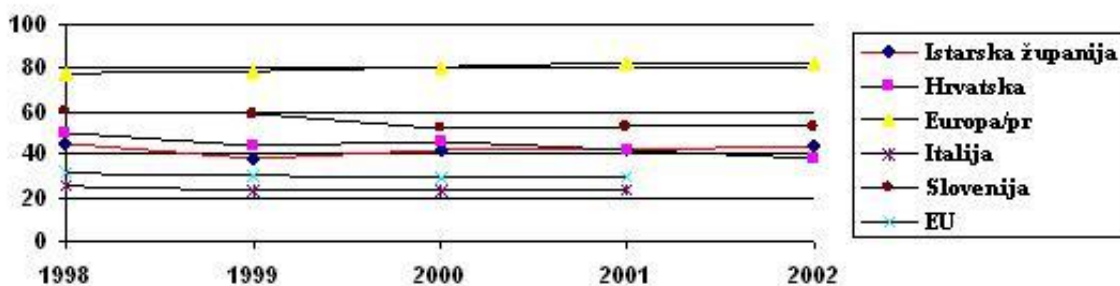
Dobno-standardizirane stope smrtnosti od zloćudnih novotvorina veće su od stopa Europske unije i slične onima za Hrvatsku.

Slika 6. Standardizirane stope smrtnosti od zloćudnih novotvorina, na 100.000 stanovnika (0-64 godine)

Po dobno-standardiziranim stopama smrtnosti od ozljeda i trovanja Istarska županija je iznad stopa Europske unije, a slična stopama za Hrvatsku.

Slika 7. Standardizirane stope smrtnosti od ozljeda i otrovanja, na 100.000 stanovnika (0-64 godina)

Godine izgubljenog života

Godine izgubljenog života u stvari su zbroj svih godina koje su umrli prije navršene 65. godine života mogli, a nisu doživjeli. Tako je 2002. godine u Istarskoj županiji izgubljeno 7894 potencijalnih godina života.

Najveći gubitak potencijalnih godina života ostvaren je zbog ozljeda i otrovanja (25,48%), zloćudnih novotvorina (25,45%), te bolesti cirkulacijskog sustava (17,08%).

Vodeća sijela zloćudnih novotvorina po spolu

Prema podacima Registra za rak Hrvatske novi slučajevi malignih bolesti u 2002.godini u Istarskoj županiji kod osobe muškog spola bili su najčešće rak pluća, prostate, debelog crijeva, želuca i rektuma. Žene u Istarskoj županiji najčešće oboljevaju od raka dojke, debelog crijeva, pluća, tijela maternice i jajnika.

Navedena primarna sijela novih slučajeva raka u 2002.godini u Istarskoj županiji kod muškaraca i kod žena po rangu su istovjetna onima u Primorsko – goranskoj županiji (najbližoj županiji).

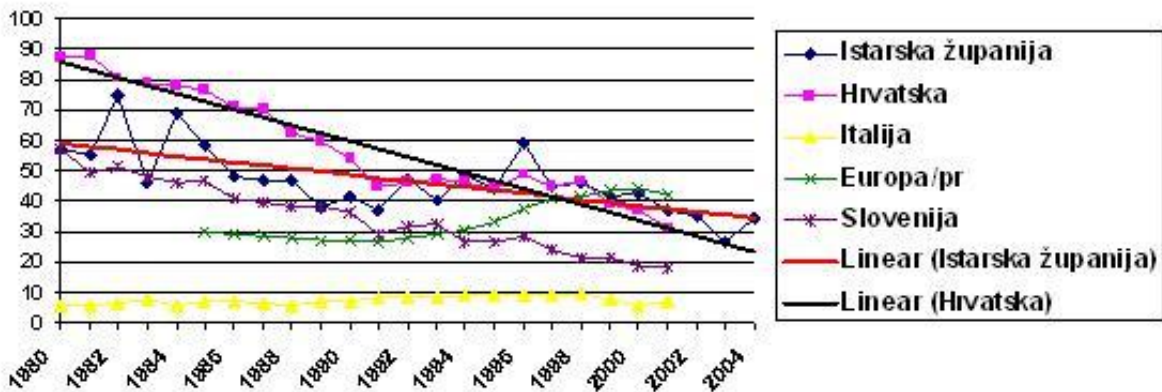
Zarazne bolesti

Od bolesti protiv kojih se provodi cijepljenje treba naglasiti da u Istarskoj županiji kao ni u Hrvatskoj nema zabilježenih slučajeva difterije niti polija, od 1997. godine nije bilo slučajeva morbila, od 1999. godine nije zabilježen niti jedan slučaj rubeole, a tetanus se sporadično bilježi kod starih osoba koje nisu nikad ili su davno cijepljene.

Tuberkuloza

Incidencija tuberkuloze svih organa u Istarskoj županiji pokazuje od 1999. godine ponovno trend pada koji je bio zaustavljen tijekom domovinskog rata. Stopa incidencije je nešto viša od one za Hrvatsku zbog povijesnih razloga – ekonomske imigracije stanovništva s područja s višom incidencijom tuberkuloze u Istarsku županiju kao i zbog tradicionalno dobrog praćenja i registriranja slučajeva.

Slika 8. Kretanje incidencije tuberkuloze svih organa od 1980. -2004. godine (na 100 000 stanovnika) u Istarskoj županiji, Hrvatskoj, Italiji i Europi

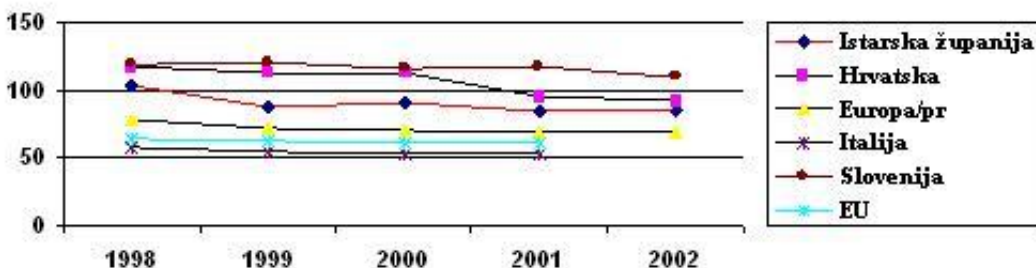

Ovisnosti

Istraživanje provedeno krajem 2003. godine među srednjoškolcima u Istarskoj županiji pokazalo je da je korištenje alkoholnih pića (posebno piva) postalo norma ponašanja mladih zbog njegove lake dostupnosti i agresivnog reklamiranja. Redovito ga pije trećina mladića. Redovito puši čak 35,7% djevojaka i 32,8% mladića. Marihuanu više puta mjesečno ili češće koristi 12,7% mladića i 9,6% djevojaka Istarski srednjoškolci uglavnom podjednako koriste sredstva ovisnosti kao i vršnjaci u ostalim ispitivanim županijama (Dubrovačko-neretvanska, Primorsko-goranska i Ličko-senjska). Za razliku od srednjoškolaca u Primorsko-goranskoj županiji, manji je postotak onih koji puše, piju alkoholna pića, koriste sedative, marihuanu i ecstasy.

Dobno-standardizirane stope smrtnosti odabranih uzroka povezanih s alkoholom (uključuju: rak jednjaka, larinksa, alkoholizam, bolesti jetre, sve ozljede) veće su u Istarskoj županiji nego u Europskoj Uniji, ali niže od stopa za Hrvatsku.

Slika 9. Standardizirane stope smrtnosti uzroka smrti povezanih s alkoholom, na 100.000 stanovnika (ukupna dob)

Indikatori zdravstvene zaštite

Procijepljenost

Analiza rezultata procijepljenosti za 2003. godinu u Istarskoj županiji pokazuje kod svih predviđenih cjepiva veću procijepljenost od zadane razine od 90% odnosno kod morbila 95% što je procijepljenost veća od hrvatskog prosjeka.

Broj pregleda u ordinaciji u primarnoj zdravstvenoj zaštiti

Broj pregleda u ordinaciji na jednu osobu u skrbi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u Istarskoj županiji u 2003. godini iznosi 4,6 (RH 4,8). Najviše (7,7) pregleda na jednu osobu u skrbi godišnje ostvaruju djeca dobi 0-6 godina te starije osobe (6,4 pregleda po osobi godišnje).

Posjeti i pregledi u kući kod starih osoba

Posjeta u kući kod starih osoba na 1 osobu u skrbi u 2003. godini bilo je 0,5. Pregleda u kući kod starih osoba na 1 osobu u skrbi bilo je 0,4.

Broj posjeta kućne njege

U 2003. godini u Istarskoj županiji obavljeno je 0,5 posjeta kućne njege na 1 osobu u skrbi, što odgovara hrvatskom prosjeku.

Broj preventivnih pregleda kod dojenčadi i male djece

Broj preventivnih pregleda na jedno dojenče u skrbi u Istarskoj županiji iznosi 5,5 pregleda (RH 5,0), a na jedno malo i predškolsko dijete 0,8 pregleda (RH 1,1).

Broj posjeta i pregleda u zdravstvenoj zaštiti žena

Broj posjeta na 1 trudnicu u Istarskoj županiji iznosi 7,6 (RH 6,9). Broj pregleda dojki na 100 žena u skrbi iznosi 19,9 (RH 8,0), a broj PAPA testova na 100 žena u skrbi 32,6 (RH 25,8).

Ukupan broj preventivnih pregleda

Ukupan broj preventivnih pregleda odraslih na 100 osoba u skrbi iznosi 56,6. Od toga broj mjerenja tlaka

na 100 osoba u skrbi iznosi 30,4, broj mjerenja tjelesne težine na 100 osoba u skrbi iznosi 9,9, a pregleda i kontrola dojki 3,9.

RASPRAVA

Odgovori na pitanje "Što je Vama osobno i/ili Vašoj obitelji najpotrebnije za očuvanje/poboljšanje zdravlja i kvalitete života?" odnosno "koje su najosnovnije zdravstvene potrebe stanovnika u lokalnoj zajednici u kojoj radite?" dali su mišljenje ispitanika o preduvjetima za zdravlje (zaposlenje, prihodi, kupovna moć, stan, prehrana, tjelesna aktivnost, obiteljski život, stres, navike, slobodno vrijeme, osobno zadovoljstvo, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost, socijalna zaštita, prijatelji i društveni život, zdrav okoliš bez zagađivača)

Odgovori na pitanje "Što mislite da utječe pozitivno na zdravlje i kvalitetu života stanovnika Istarske županije?" dali su mišljenje ispitanika o postojećim resursima za zdravlje u Istarskoj županiji (dobre gospodarske prilike, zaposlenost, prihodi, uvjeti stanovanja, osobni životni stil u smislu odgovornosti za vlastito zdravlje, zdrave prehrane i višestrukih mogućnosti u rekreaciji, suživot, neopterećena društvena klima, dobri međuljudski odnosi, tolerancija prema drugačijima po nacionalnosti, invaliditetu i sl., prijateljsko okruženje, optimizam, orijentiranost na budućnost, pogodan zemljopisni položaj u mediteranskom području, klima, zdrava voda, čisti zrak kao i pozitivne inicijative u lokalnoj zajednici i dobra zdravstvena zaštita.

Odgovori na pitanje "Što mislite da u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života u Istarskoj županiji treba promijeniti i/ili poboljšati?" dali su mišljenje ispitanika o potrebama i smjernicama za promjene (povećati životni standard, zaposlenost, poticati razvoj specifičnih/autohtonih gospodarskih djelatnosti, očuvati okoliš, mijenjati osobni životni stil u smislu zdrave prehrane, tjelesne aktivnosti, obiteljskog života, prevladavanja stresa i razvijanja zdravih navika, promjene u zdravstvenoj zaštiti (podizanje kvalitete usluga, smanjanje čekanja na preglede, izgraditi novu bolnicu, omogućiti dostupnije i jeftinije lijekove, bolju edukaciju i preventivu, socijalnoj skrbi, politici, izgradnju infrastrukture i promjene u odgoju i obrazovanju.

Nisu uočene značajne razlike u potrebama ispitanika iz zajednice u odnosu na mjesto stanovanja priobalje-unutrašnjost. Veće razlike pojavile su se između predstavnika zajednice i observera. Tako su predstavnici zajednice od potreba navodili: materijalne mogućnosti i životni standard, te osobni životni stil, a observeri: zdravstvenu zaštitu općenito te edukaciju i preventivu.

Podaci pokazuju da Istarska županija s 4% stanovništva u Republici Hrvatskoj čini 5% zaposlenih, 2% nezaposlenih i 7% društvenog bruto proizvoda što znači da ima manje breme nezaposlenosti i viši životni standard. Po visokom udjelu starih osoba u stanovništvu i padu prirodnog priraštaja Istra slijedi "sudbinu" Hrvatske. Raspad patrijarhalne obitelji uslijed zapošljavanja članova obitelji u susjednim zemljama (Italija i Slovenija) odražava se kroz nemogućnost obitelji da kvalitetno skrbi o malodobnoj djeci, ostarjelim članovima, oboljelim osobama (posebno nakon otpuštanja s bolničkog liječenja) i osobama s posebnim potrebama. Ulažu se veliki naponi u zaštitu okoliša posebno što se tiče kvalitete zraka koji je u Istri I kategorije, mora s 48 plaža koje imaju "Plavu zastavu", izgradnje kanalizacijskih sustava i zaštite vodnih resursa, monitoringa vode za piće, sanaciji divljih odlagališta itd. U odnosu na Hrvatsku Istra ima niže dobno-standardizirane stope smrtnosti od bolesti cirkulacijskog sustava te uzroka smrti povezanih s alkoholom, dok su stope smrtnosti od novotvorina te ozljeda i trovanja slične onima u Hrvatskoj. U odnosu na Europsku uniju Istra ima više dobno-standardizirane stope za bolesti cirkulacijskog sustava, zloćudnih novotvorina te ozljeda i trovanja. U odnosu na Hrvatsku pokazatelji rada u zdravstvenoj zaštiti ukazuju na bolji preventivni rad u skrbi za trudnice, žene i dojenčad.

U ovoj slici zdravlja namjerno nisu prikazani podaci koji se tiču odabranih javnozdravstvenih prioriteta obzirom da su oni detaljnije prikazani u člancima koji se odnose na Županijske planove, kao ni drugi podaci koji su detaljnije prikazani u ostalim člancima.

ZAKLJUČAK

Prikazana Slika zdravlja u Istarskoj županiji «izlazi iz okvira» klasičnih prikaza statističko-zdravstvenih pokazatelja.

Njena posebna vrijednost jest participacija građana i zajednice u postupku ispitivanja zdravstvenih potreba. Iz njihovih odgovora jasno proizlazi povezanost zdravlja s nizom gospodarskih, socijalnih, osobnih i čimbenika prirodnog okruženja, pa se, prema tome treba orijentirati i u planiranju aktivnosti vezanih za očuvanje i unapređenje zdravlja. Mogućnost zapošljavanja, osiguravanja egzistencijalne i socijalne sigurnosti, te život u očuvanom okolišu, područja su koja pred županijsku samoupravu postavljaju velike izazove, ali se direktno odražavaju na kvalitetu života građana. Naši ispitanici visoko su rangirali i osobni životni stil (opisan kroz način prehrane, tjelesnu aktivnost, obiteljski život, stres, osjećaj zadovoljstva ...) kao preduvjet zdravlja, što dokazuje njihovu relativnu osviještenost, a društvenoj zajednici nameće potrebu osiguravanja uvjeta u kojima će građani doista moći i prakticirati zdrave životne stilove.

Početna hipoteza da se zdravstvene potrebe građana koji žive u unutrašnjosti Istre razlikuju od onih koje iskazuju građani priobalja nije potvrđena ispitivanjem, a za nju nema ni značajnijih objektivnih pokazatelja iz čega možemo zaključiti da je Istarska županija u tom pogledu relativno homogena cjelina.

Lokalne specifičnosti postoje kad su u pitanju pojedine kategorije stanovnika (npr. neujednačena dostupnost postojećih servisa za starije osobe) ili stanje okoliša (TE Plomin, vodozaštitna područja). Dragocjene podatke za Sliku zdravlja dobivali smo i putem tematskih rasprava (sjednica Županijske skupštine, fokus-grupe i sl.), jer one najčešće predstavljaju sintezu podataka iz različitih izvora uz mogućnost međusektorskog dopunjavanja i upotpunjavanja, što je posebno korisno u analizi socijalne problematike.

Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je osim standardnih zdravstvenih pokazatelja za potrebe izrade ove slike zdravlja također napravio još jedan iskorak u kvaliteti. Stope smrtnosti za pojedine bolesti dobnog su standardizirane, izražene su godine izgubljenog života, izračunato očekivano trajanje života i sl.

Kontakt adresa:

mr.sc.Danijela Lazarić - Zec, dr.med.
socijalna@zzjz.hr